

ljudje prebivajo, kjer se mraz in gorkota preminjata; ravno tako slabo je tudi za hleve, pode, senice, kašte ali žitnice, kleti itd.

2. Če je zidovje, ki na prostem stoji, pre-tanko, da lahko mraz in zmerzlina skoz udari. Zidovje se mora precej debelo zidati, zlasti kamnitno zidovje, ki ostane vedno hladnejše in vlažnije, se mora zidati debelejše kakor zidovje iz opeke (cegla). V merzlih krajih, kjer daljše in huje zime razgrajajo, se mora na to tem bolje paziti. Ravno tako mora zidovje proti severju in zahodu čvrsteje kakor proti jugu in jugu biti.

(Dalje prihodnjič.)

Zakaj „Novice“ izpuščajo tihi e in pišejo črko r kot samoglasnik?

„Novice“, ki so odstranile zastarelo bohoričico in ustanovile novo pisavo, so čez 20 let — to gotovo ni prehitro — storile spet eno stopnjo naprej in začele letos pismenko r pisati kot samoglasnik, kakor se izgovarja, — tedaj: trd, prst, smrt itd. Že prejšnjih let bil je v „Novicah“ o tem govor; med jezikoslovci je to tako trdna, znana reč, da smo mi Slovenci poslednji, ki v tem resnici odpiramo vrata, ter se tudi v ti malenkosti bližamo ostalim Slovanom, kateri take besede kot mi izgovarjajo brez samoglasnika e.

Morebiti je ravno ranjki Metelko v svoji sicer izvrstno izdelani slovnici največ pripomogel, da se nismo do sedaj pravega poprijeli, ker po krivi neki misli, kot da ne bi poznal samoglasne narave te pismenke, v njegovo slovnico str. 3, pisal je: tãrd, smãrt, pãrst itd., kot da bi bil pred r polglasnik, kar pa ni res. (Glej Miklosiĉ vergl. Lautlehre str. 227. 230).

Kot samoglasnik, tedaj brez pred in za njim stoječega samoglasnika rabijo to pismenko stari Slaveni, Štokavci (razun Dubrovnika, kjer se čuje a), vsi Čehi (na Českem, Moravskem in Slovaškem), in mi Slovenci razun nekterih krajev na Hrvaškem, kjer se jasno čuje pismenka e na pr.: perst, kert itd. Po tako malem številu pa se vsaj ne bomo ravnali in ne zoper jasni izgovor in zoper pravila primerjajoče slovnice krivo pisali; vsaj se trudimo po vsaki poti, da, kolikor moč, pišemo po izgovoru.

Poslednji med Štokavci pisali so samoglasnik pred to pismenko književniki zagrebški, izgovarjaje se s tem, da se po Zagorju, tedaj med Kajkavci, čuje e. Sedaj se razun šolskih knjig že tudi največji del knjig v Zagrebu tiska kakor zahteva temeljita znanost.

Za one pa, kateri se plašijo besed: prst, krst, trd, misleči zmiraj le na pravilo nemške slovnice, da vsak zlog (Silbe) mora imeti samoglasnik, naj dodamo še troje:

Prvo: Mi Slovenci besede res izgovarjamo brez samoglasnika nemške slovnice, kar v nemškem jeziku ni; čmu bi tedaj pisali kar ne izgovarjamo? Drugo: Pismenka r je v takih besedah samoglasna (Selbstlaut), tako da tedaj ono pravilo velja tudi za nas, toda v duhu domačega jezika. Tretje: Mi bi s to pisavo radi pomagali vsakemu ptujcu, ki se našega jezika uči, da zadene pravi izgovor in ne bere, na priliko, tãrd, smãrt, čãrka itd.

Beseda o cerkvenem premoženju.

Ker se je poslednji čas mnogokrat ponavljana govorica nekterih časnikov, da vlada se misli cerkvenega premoženja polastiti, celó med ljudstvo zatrosila, ni čuda, da smo tudi mi že več pisem prejeli, v katerih nas prašajo: kako in kaj?

Vlada, kolikor nam je znano, še ni nikjer tega rekla, da v velikih svojih dnarnih zadregah misli po cerkvenem premoženju seči. Le belgiški časnik „Indep. Belge“ je črnil o tem, da vlada avstrijska namerava na cerkveno premoženje ali na tako imenovano premoženje „mrtve roke“ dnarja za-se na pòsodo vzeti, in v tem hipu so časniki vzeli to

reč v svoj pretres. Nekteri — pa celó malo je bilo takih kakor so „Presse“ in nje tovaršice — so zagovarjali bolj kakor odbijali tako posojilo, večina drugih pa se ostro ustavlja takemu početju. Čujmo s kratko besedo, kaj „Ost und West“ — naš nemški časnik o tem v obširnih pretresih piše:

Država — pravi — ktera po svojih civilnih in kazenskih postavah lastnino vsakega človeka varuje, mora ravno tako varovati premoženje vsake skupščine, združbe duhovne ali svetne (korporacije). To velja tudi od cerkvenega premoženja. Cerkev si je nekdej pridobila premoženja in si ga pridobiva še dandanašnji; al kar ima, to je njeno, če je sèm ter tje tudi več kakor potrebuje. Naj je premoženje malo ali veliko, to je vse eno, da je le lastnina pravična. Če bi na to šlo, da bi se vlade smele povlastevati premoženja, kjer ga je velik kup, bi smele si ravno tako polastiti premoženja bogatinov, od katerih je znano, da imajo veliko več kakor potrebujejo. Pravica meri lastnino z enim vatlom, naj premoženje je cerkveno ali kakega drugega lastnika. Bog obvaruj, da bi obveljalo, kadaj kar je prav v satanovem duhu Francoz Proudhon rekel, da „premoženje je tatvina“. — Brez dovoljenja cerkve same tedaj nobena vlada nikakor nima pravice se polastiti cerkvenega premoženja; ako bi to storila, bilo bi to roparstvo, česar se konservativna vlada avstrijska celó vkriviti ne more. Ako bi pa cerkev v tako razposojenje dovolila, bilo bi to se vé da vse kaj drugega.

Pravica tedaj pred vsem govori zoper to. Drugo pa je, da bi ne bilo politično (pametno), kaj takega storiti, zakaj strašen hrup bi se vzdignil povsod, kterege nasledniki bili bi sila nevarni. In tretjič: vse to bi ne dalo državi zdatne pomoči, in vendar bi bila dežela za toliko revniša, za kolikor bi privatno premoženje na kant prišlo. Prodano ali zagotovljeno je blago kmali, — al ko je gospodar vse zapravil, s čim se more spet na noge spraviti?

Od nobene poštene in pravične vlade ni tedaj kaj takega pričakovati; francozka vlada je sicer leta 1789 cerkvi vse njeno premoženje vzela, žlahni gospôdi pa večidel, in duhovne je potem iz državne kase plačevala; al to je bilo početje velike prekucije, morebiti početje strašne sile, in noben zgodovinar se še ni predrznil, da bi ga bil zagovarjal kot početje pravično.

Tako mislijo tudi „Novice“.

Ozir po evropejskih narodih.

(Dalje.)

III. Pleme grško-latinsko.

Narodi tega korena spadajo z Arnavti ali Arbanasi k traški rodovini, ter so večidel po južni Evropi razširjeni.

Ti so:

Grki (Greki), prededje sedanjih Grkov (1½ milij.), katerih novogrški jezik se toliko od starogrškega klasičnega loči, kolikor novočeski od staroslavenskega.

Koliko milijonov je nekdej grški stari jezik za svoj materni jezik imelo, se zdaj natanko in gotovo povedati ne more; toliko pa je resnica, da je ta krasni jezik sam iz sebe se razsnoval (razcvetel), ter tako čist (pristen) in nepokvarjen ostal, kakor je to današnjega dne samo slovan-skemu jeziku mogoče. Literatura (slovstvo) Grkov pa je do take stopnje dognanosti in popolnosti prišla bila, da so od tistega časa Grki učeniki vsem drugim narodom bili, in za tega voljo bo njih slava, akoravno jezik odmrje, večno živela.

2) Rimljani (ali Latinci); ta narod je tudi že odmril; njegovi (latinski) jezik se je po celem starem znanem svetu po mestih glasil in literatura latinska je tudi neumrjočo slavo dosegla.

Oba ta jezika, grški in latinski, se imenujeta učena